

שלום רצבי

אדם-חרק

יערה בן דוד / חיוג לילי. עקד. תשמ"ב.

לעצב מהקונקרטי מיתוס או למצער - ס' מל, היא משימה שנוטלת על עצמה יערה בן דוד בשירי "חיוג לילי". ההתעסקות בקונקרטי ובמשמעותו מביאה את י. בן דוד לדיקת המציאות ה"קטנה" המקיפה את האדם החי "בקומת הקרקע" שבה הוא מצוי. זוהי מציאות המורכבת מעשהתשבץ מחדר, רחוב, חנות המכולת בה הוא קונה ומשמועות רחוקות המגיעות אליו באמצעות התקשורת ההמונית הגורמת לו להשלות את עצמו בכל הנוגע למעורבותו במרחש. יש בחתירה בלתי-נלאית זו לעצב מהמציאות מיתוס או סמל משהו המזכיר את היחס של אני-אתה הבוריאני. הווה אומר, ניסיון לבוא במגע עם המציאות ותהא זו אשר תהא. זוהי שאיפה למגע הבאה לידי ביטוי המובהק

בשיחה ובסגנון הספר "חיוג לילי". לרוב אין מגע דיאלוגי זה והניסיון לדלות משמעות מהמציאות ושכריה עולה ביד ה"אני השר" ומה שנותר אינו אלא חרס התהייה בה הוא מתגדר משנואש מניסיונותיו החוזרים ונשנים.

כבר שיר הפתיחה מביא אותנו לתחומי התהייה ולנסיונו הסינפי של האני להבין "מה קורה / לזכות הדקה יש רעש אחר סכיכות". הרעש האחר הוא המציאה העומדת בפני האני השכיר במגלותיו. וכך המציאות גובהת והאני היוצא כביכול להבינה ולהעניק לה משמעות נכפף ומשתעבד לה. "בין הקירות הפנימיים של הבית / בין נקבוביות הקיר / כמו מנקבר בית העור / שכל נמלים עולה / כל כך גבהה שפת הכוס / עד שהפכתי למשקע בתוכה." המגע או הניסיון-לזיקה חדלו ובמקומם באה השתעבדותו והתכופותו של האני לאובייקט ההסתכלות וההכנה.

חוסר יכולת אנושית זו להתמודד עם המציאות המורכבת המגיעה לאני רק כשהיא מפורקת ותלושה מהקשריה הרחבים, מולידה ביערה בן דוד את האמירה ואף את נקיטת העמדה ה-אירונית כלפי עצמה וכלפי המציאות הסרבנית והבלתי מתמסרת. זוהי אירוניה שפירושה מודעות והשלמה עם הפער בין שאיפותיה לבין התוצאה, כמו בשיר ללא שם (עמ' 26) "אחר כך / באמצע הדרך שבין בית הכרם / לקרית יובל / ישבתי על אבן לנוח / מפצחת גרעיני חמניות / עיר הריח / צרורה באצבעותי הנבוכות." אי ההבנה, המחשבה והתבדותה מביאים למעשה הרטיני, שכל קיומו במורגלות האנושית שבו.

כך גם בשיר שבועמד 34 "אני חשה ברע אמרתי לבסוף / כשנתקל מבטי במבטו" דווקא כשמתעוררת האפשרות למגע כביכול מצהיר האני שחש במבטו ברע ולכן "בין קימה לקימה / היי תי מעבירה את הזמן / במרוק הנעלים ובתקון הבגדים של אשתקד". שוב אותה תופעה של האחזות בחולין ספק כמרידה ספק כהשלמה עירונית. עם הפער בין השאיפה לתוצאותיה.

בדיקת מציאות סינפית זו מביאה, או נכח יותר, גוררת את יערה בן דוד אף לשיר הבנוי על הסיטואציה המדינית-פוליטית. כך בשיר "אדון קחור", "אדם עובר ליד" ושיר הסיום של האסופה "טרקטור עלה" המסתיים אף באמירה הנראשת בדבר הרטיניות של היומיומי וחוסר הפשר שלו: "יום אחר יום / הולדת אינסופית / תפר גס יחפה על תפר פרום / כמו שמחלה מוד פה על מחלה אחרת / מזון משוכח עוד יותר. (עמ' 46)

הפערים יוצרים את האבסורד את התקטנר תו של האני של האדם לכדי ממדים של חרק כמו בשירים "רואה אותי במעופי יתרש תש / זה של אתמול / שטבע בזכרן..(עמ' 12) או בשיר "משהו הבשיל בי ורקב" (עמ' 28) ובמיוחד ב"מונולוג של מקק בצנצנת" (עמ' 38) שכבר בשמו מעלה על הדעת את "הגלגול" של קפקא.

בסיום קריאת שירי האסופה נותרה בקורא התהייה, אותה תהייה שמולידה מחשבות. בכך כוחה ויחודה של האסופה, אף שכאמור לא הצליחה ליצור את הסמל או לעצב את המציאות למיתוס.

חבל ימי לישראל

קרן משה פומרוק לספרות ואמנות

יצאו לאור

תרגומי שירה-ש.ש. שלום

אנגלית

צרפתית

SHIN SHALOM: POEMS
SHIN SHALOM: ON BEN PELEH

SHIN SHALOM
POEMES CHOISIS

דור-לשוני

דור-לשוני

ההפצה חבל ימי לישראל ת.ד. 33706 חיפה 31336 טל. 04-529818